

Heiner Müller

Duits toneelschrijver, schrijver, film- en theaterregisseur (Eppendorf, 9 januari 1929 – Berlin, 30 december 1995)

Heiner Müller werd in 1929 in Eppendorf in de provincie Saksen geboren. Zijn vader, een ambtenaar, werd later omwille van zijn sociaal-democratische overtuiging naar een concentratiekamp gestuurd. In 1944/45 werd Heiner Müller opgeroepen voor de verplichte arbeid en later voor de Volkssturm. Hij werd door de Amerikanen krijgsgevangen genomen. In 1947 ging hij bij de Socialistische Eenheidspartij en werkte hij als hulp-bibliothecaris in Frankenberg. In 1949 nam hij deel aan een cursus creatief schrijven in Radebeul nabij Dresden. Vanaf 1950 werkte hij als literair recensent voor het tijdschrift Sonntag en vanaf 1953 ook voor Neue Deutsche Literatur. Na een uitzonderlijk kort eerste huwelijk trouwde hij in 1954 met Ingeborg Schwenkner (zij zou in 1966 zelfmoord plegen). In 1954/55 werd hij lid van het academisch personeel van het Deutscher Schriftsteller-Verband (DSV), in 1957/58 redacteur van het tijdschrift *Junge Kunst*.

Hij debuteerde als toneelschrijver aan de Berliner Volksbühne met een collage van scènes uit reportages over de Oktoberrevolutie, *Zehn Tage, die die Welt erschütterten*. Hij werd in 1958/59 deel van de staf van het Maxim Gorki Theater in Berlijn; van dan af kon hij van zijn pen leven. In 1958 gingen zijn stukken *Der Lohndrucker* and *Die Korrektur* in première: beide gingen over de opbouw van de socialistische maatschappij. Ze handelden over het conflict tussen de Partij en de arbeidersklasse aan de ene kant en het conflict tussen de noodzaak van productie en persoonlijke belangen aan de andere kant. Na de eerste voorstelling van zijn stuk over landbouw tussen landhervorming en collectivisering, *Die Umsiedlerin* (1961), werd Müller ervan beschuldigd de waarheid onjuist voor te stellen. Hij werd uit de Vereniging voor Schrijvers gezet. In 1964 herschreef hij het gebande stuk. In 1976 mocht hij het opvoeren onder de titel *Die Bauern*.

Hij werd weer het slachtoffer van kritiek bij de elfde bijeenkomst van het centrale comité van de Socialistische Eenheidspartij van Duitsland in 1965. Zijn stuk *Der Bau*, dat gaat over de socialistische maatschappij in opbouw, werd nog voor het in première ging geband. In 1967 trouwde hij in Bulgarije met Ginka Tscholakowa. Van 1970 tot 1976 werkte hij als dramaturg voor het Berlin Ensemble. Voorstellingen van zijn drama *Mauser*, dat gebaseerd is op Brechts *Maßnahme* en vragen oproept over de rechtvaardiging van het gebruik van gewelddadige politieke middelen voor de revolutie, werden in de DDR verboden. In 1975 werd het stuk voor de eerste keer in de Verenigde Staten opgevoerd. In 1980 werd het in Keulen opgevoerd, de eerste voorstelling ervan in Duitsland. De jaren daarna ontwikkelde hij in zijn stukken een grote interesse voor de antieke mythologie. Hierdoor kon de Partij zijn stukken niet meer bekritisieren.

In 1975 reisde hij naar de Verenigde Staten en doceerde hij aan de Universiteit van Texas in Austin. In 1976 ging hij aan de slag als drama-adviseur bij de

Berliner Volksbühne. In hetzelfde jaar behoorde hij tot diegenen die een petitie ondertekenden tegen de verbanning van de singer-songwriter Wolf Biermann uit de DDR. In 1979 werd *Hamletmaschine* in Essen voor het eerst in het Duits opgevoerd. Het stuk is een verwerping van de rationele concepten van de geschiedenis.

In 1980 kreeg Müller de toelating om vrij tussen de twee Duitslanden heen en weer te reizen. In 1985 kreeg hij de Georg Büchner Prijs. In 1988 werd hij weer toegelaten tot de Vereniging voor Schrijvers van de DDR. Na de val van de DDR in 1989 hield Müller een speech op de Alexanderplatz.

Na de Wende werkte hij voornamelijk als regisseur van o.a. *Hamlet/Hamletmaschine*, een acht uur durende theatermarathon opgevoerd in het Deutsches Theater in Berlijn in 1990. In 1990 lanceerde Frankfurt/Main het festival *Experimenta* ter ere van Heiner Müller. Tweederde van zijn stukken werden toen opgevoerd door gezelschappen uit Oost- en West-Duitsland. Dit festival is de enige uitgebreide presentatie van het werk van één enkele artiest..

In 1992 werd hij lid van het vijfkoppige management van het Berliner Ensemble en huwde hij met Brigitte Maria Mayer. In 1993 debuteerde hij als operaregisseur in Bayreuth met *Tristan en Isolde*. Toen bekend werd dat hij op de lijst van de Stasi stond als 'officieuze collaborateur' veroorzaakte dat heel wat opschudding. Hij gaf toe dat hij regelmatig contact had met de Stasi, maar verder onderzoek wees uit dat zijn collaboratie niemand schade had toegebracht. Hij had zijn vrienden niet verraden en kon zelfs een aantal collega's helpen. Nadat zijn collega's met pensioen waren gegaan werd hij in 1995 de enige artistiek leider van het Berliner Ensemble. Hij stierf op 30 december 1995 in Berlijn aan kanker.

Bronnen

Hausschild, Jan-Christoph. 2000. *Heiner Müller*. Reinbek b. Hamburg